

Közlemények

BELLÉR JUDIT

SAJTÓPOLITIKA MAGYARORSZÁGON A BETHLEN-KORSZAK ELSŐ FELÉBEN

(1921 — 1926)

1921 tavaszán a Teleki-kormány lemondásának idejére lassan, de egyre határozottabban bontakoztak ki az új hivatalos sajtópolitika körvonalai. A megszálló román csapatok hatóságainak szigorú, mindenre kiterjedő cenzúratevékenységét felváltotta a kivételes hatalomról szóló jogszabályok¹ alapján kibocsátott 5.499/1919. M.E. sz. rendelet² a sajtórendészet gyakorlásáról, amely az abszolút cenzúra bevezetését rendelte el. Újból hatályba léptette a korábbi sajtóellenőrzéssel kapcsolatos szabályokat³ azzal a módosítással, hogy a rendelkezések hatályát általában az ország területén megjelenő minden időszaki lap sajtórendészeti ellenőrzésére kiterjesztette. Ezt a politikai sajtó egészére vonatkozó cenzúrárt — amelyet a miniszterelnökség kebelében működő sajtóiroda vezetése alatt a Sajtóellenőrző Miniszterközi Bizottság gyakorolt — formálta át a Teleki-kormány oly módon, hogy bevezette az ún. fakultatív cenzúra intézményét. Ennek szabályai értelmében a sajtórendészettel kapcsolatos feladatokat ezentúl a Sajtóellenőrző Bizottságot felváltó, a miniszteri sajtófőnökség elvi irányítása s közvetlen felügyelete alá helyezett Sajtótájékoztató Miniszterközi Bizottság⁴ hatáskörébe utalták. Az új szerv általában véleményezési jogkörrel rendelkezett; bizonyos esetekben azonban — ha az állam közvetlen érdekei kerültek veszélybe —, a bemutatott közleményeket a legszigorúbb bírálatnak vethette alá.⁵ Természetesen a fakultatív cenzúra is a kivételes hatalom szabályain alapult. A háború idejére szóló 1912:LXIII.sz. törvénycikk s az ezt kiegészítő háborús jogszabályok⁶ ugyanis a hadiállapot hivatalos megszűnte után a Monarchia fegyverletételével nem veszítették hatályukat, hanem — különféle módosításokkal — továbbra is érvényben maradtak annak ellenére, hogy az 1912. évi törvény kimondta: „A kivételes hatalom a háború befejezésével megszűnik. Ugyanekkor hatályon kívül kell helyezni a kivételes hatalom alapján tett intézkedéseket, ha hatályukat a minisztérium már előbb nem szüntette meg.”⁷ Mivel ez utóbbi kitétel egy közigazgatási jogi aktus megvalósítását feltételezte, a kivételes jogszabályok hatályon kívül helyezését a kormány tulajdonképpen bátran halogathatta. Az alkotmányosságról és a főhatalom gyakorlásáról szóló 1920. évi I. törvény, amely a Huszár-kormány működése idején keletkezett, ugye- sen megkerülte a problémát: kilencedik szakaszában ugyanis kimondta, hogy „az úgynevezett népköztársaság és tanácsköztársaság” szervei által kibocsátott összes jogszabály érvényét veszíti; ám hozzátette azt, hogy a kormánynak jogában áll ezek közül érvényükben ideiglenesen megtartani mindazokat, amelyeket a jogrend és jogbiztonság szempont- jából továbbra is használandónak ítél. A koalíciós kormány egyáltalán nem foglalkozott

a korábbi jogszabályok érvényével; a törvény megszövegezői gondosan hallgattak a kivételes jogalapot kimondó szabályról, ugyanakkor a mindenkori minisztérium diszkrécionális hatáskörét szinte észrevétlenül bővítette. A háború befejezéséről sem esett sok szó a Nemzetgyűlés elé terjesztett törvényjavaslatban. Csupán hivatkoztak arra, hogy a „bekövetkezett események folytán” a Monarchia államaival való együttműködés megszűnt, s a darabjaira szakadt államközösség további sorsáról – természetesen a magyar területek vonatkozásában – a Nemzetgyűlés a békekötés után kíván rendelkezni.

A háború befejeztének ténye egyáltalán nem gátolta meg abban a törvényhozó szervezet, hogy 1920 májusában a háború esetére szóló kivételes hatalom hatályának meghosszabbításáról intézkedjék.⁸ E szerint tekintettel a „háború és a forradalom következtében előállott rendkívüli viszonyokra, a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről alkotott törvényekben foglalt felhatalmazásokon alapuló kivételes hatalom időtartama a békeszerződés megerősítésétől számított egy évre meghosszabbíttatik”.⁹ Az 1920:VI. sz. törvényben foglaltak értelmében a korábbi rendelkezésekben megjelölt „háború” alatt a megszabott újabb időtartamot értették, a „hadviselés érdekeit érintő kérdések” tekintetében pedig az ország belső rendjének és biztonságának, valamint külpolitikájának érdekeit kívánták szem előtt tartani. A kivételes állapot hatályának meghosszabbítását – amennyiben további fenntartása szükséges – a törvény alapján a minisztérium akkor rendelheti el, ha a törvényhozó testület működése szünetel; a kormány a kivételes hatalmat a békeszerződés megerősítésétől számított egy év eltelté után is a törvényhozó szerv megalakulását követő három hónapig még igénybe veheti. A végrehajtó hatalom jogkörét tovább bővítette az a törvényszakasz, amelyik – ellentétben az 1912. évi törvényben foglaltakkal – lehetőséget adott arra, hogy a kormány a háborús viszonyok rendezését tartalmazó intézkedéseket szükség esetén a kivételes hatalom megszűnte után is fenntarthassa, sőt a törvényhozó szerv intézkedéséig módosíthassa és kiegészíthesse.

Változatlanul fenntartotta tehát a Nemzetgyűlés a sajtóra vonatkozó kivételes rendelkezéseket¹⁰ a sajtórendészeti köteles példányok előzetes bemutatása, valamint az egyes belföldi és külföldről érkező lapok hasábjain megjelenő, közérdeket sértő cikkek következtében elrendelendő terjesztési tilalom vonatkozásában. S bár az e szakaszhoz fűzött miniszteri indoklás szerint a köteles példányok szétküldés előtti bemutatása nem azt jelenti, hogy ennek alapján az illetékes sajtórendészeti hatóságok engedélyétől függ majd a sajtótermékek további megjelenése, hanem csupán azt, hogy így a hatóságok még időben tudomást szerezhetnek az esetleges bűncselekményt tartalmazó cikkről, s az elkövetést meggátolhatják. Ám nem nehéz ezt az intézkedést a preventív közigazgatási cenzúra egyik burkolt formájának tekinteni, ugyanis a lappéldányok terjesztésének kezdete előtti vizsgálata, amelynek eredménye az újság terjesztésének megtiltása vagy a nyomtatott lappéldányok elkobzása lehet, végső soron előzetes cenzúra. Bizonyítja ezt a 6.357/1920. M.E.sz. rendelet, amelyet a Teleki-kormány a kivételes felhatalmazások alapján fogalmazott meg, azzal egészítve ki az újból hatályba helyezett, egyes belföldi időszaki lapok megjelenésének és terjesztésének eltiltásáról szóló 5.484/1914. M.E.sz. háborús jogszabályt, hogy a belügyminiszter mindazoknak a belföldi időszaki lapoknak a megjelenését és terjesztését is eltilthatja, melyek közleményei az ország belső rendjének és közbiztonságának, valamint külső politikájának érdekeit veszélyeztetni. E két utóbbi feltétel pedig, mivel általánosságban jelöli meg az elkövethető bűncselekmények

körét, igen tág, sokféle tényállás belefoglalására ad lehetőséget. A rendelet kibocsátása éppen ezért nagy felháborodást keltett a nemzetgyűlési képviselők egy részében; többen követelték a visszavonását. Az Újságírók Egyesületének ülésin jó néhány alkalommal szólaltak fel ellene – teljesen eredménytelenül. Arra hivatkoztak, hogy az olyan rendelkezéseknek, amelyek a hatalom gyakorlása elé nem emelnek korlátokat, hanem ellenkezőleg, a meglévőket is ledöntik, veszedelmes következményeik lehetnek. Módot adnak arra, hogy a kormány, amennyiben akarja, egyszerűen megfojthassa az ellenzéki sajtókritikát, méghozzá bármilyen mondvacsinált ürüggyel. Tény, hogy még a legtisztességesebb liberális kormány kezében is veszélyt jelenthet a korlátlan hatalom tudata, s destruktívan hathat a hatalom gyakorlásával együtt járó felelősségérzetre. Igen nehéz megállapítani, hogy e rendelet érvényesítése az 1920-as években mennyiben volt korrekt. A belügyi tárca mindenesetre számos esetben élt a rendelet adta jogával. Például Miskolc egyetlen ellenzéki napilapja, a „Reggeli Újság” megjelenését¹¹ tiltotta be a második Bethlen-kormány belügyminisztere, Rakovszky Iván, s ugyancsak az ő rendeletére függesztették fel a „Független Szemle” című kulturális folyóiratot is az ország belső békéje elleni izgatás miatt. Lényeges azonban az a körülmény is, hogy a döntéseket – bár a végső szó az övé volt – nem csupán a belügyi tárca vezetője hozta. Az imént említett „Függetlenségi Szemle” című időszaki sajtótermék ellen alkalmazandó rendszabályok kiadására Bethlen személyesen tett javaslatot.¹² Ennek indoklásában arra hivatkozott, hogy a lap felelős szerkesztője, Czákó Ambró teljesen eltért a „Független Szemle” eredeti céljától, mely szerint az „az úgynevezett intellektuális osztályok modernebb szellemi szükségleteit óhajtja kiszolgálni”; ezzel szemben „lépésről lépésre radikálisabb hangot ütött meg, s mindig merészebben kezdte támadni azokat az intézményeket, amelyek a magyar államhatalom fenntartó oszlopai ...”. A miniszterelnök konkrét cikkekre (a lap 1922. évi karácsonyi száma), s az azokban foglalt izgatásokra utalva kérte a „Független Szemle” megjelenésének betiltását a belügyminisztertől. Rakovszky eleget tett Bethlen kívánságának; az időszaki lap további megjelenésének megszüntetését „a magyar állam belső rendje és külső biztonsága ellen állandóan és tervszerűleg intézett támadásai miatt” sürgősen elrendelte.¹³ Két hónappal később került sor a „Kulturproblémák” és a „Márczius” c. időszaki sajtótermékek hasonló indokok alapján történő betiltására: a belügyminiszter véleménye szerint a sajtótermékek „kiadójának, nyomdájának és címlapjának azonosságából, valamint cikkeinek irányzatából” arra következtetett, hogy „ezek a betiltott »Független Szemle« című lapnak a (5.484/1914. M.E.sz.) rendelet kijátszásával új cím alatt megjelenő folytatásai és e laphoz hasonlóan cikkeikkel az ország belső rendjét és közbiztonságát veszélyeztetik”.¹⁴ A lap ügyét interpelláció formájában a Nemzetgyűlésben is szóvá tették,¹⁵ a tiltó rendeletet mégsem vontatta vissza a minisztérium.

Hasonlóképpen jártak a „Zemplén” és a „Szeged” c. időszaki lapok (ez utóbbi megrendszabályozására a honvédelmi miniszter tett javaslatot), valamint a rendeletileg betiltott, ám attól fogva különböző címeken engedély nélkül megjelenő „Újpesti Közlöny” című lap.¹⁶ A belügyminisztérium azonban sokkal szigorúbb intézkedést is tett az ország belső rendjének és közbiztonságának fenntartása érdekében. A „Budapesti Fehér Újság”, a „Nemzeti Hadsereg” és a „Magyar Közgazdaság” című időszaki lapok további megjelenésének betiltását¹⁷ azért rendelte el, mert e sajtótermékek különböző személyek szerkesztésében, ám ugyanazon kiadó közreműködésével jelentek meg. A rendszabály

alkalmazására a kiadó személye adott okot. Ő ugyanis azonos volt a „Korbács” c. lap szerkesztőjével, s mint ilyen, zsarolás illetve rágalmozás miatt többszörösen jogerősen elítélt „rovoti múltú egyén”. Minthogy Garai Manó csak a jogszabályok¹⁸ nyilvánvaló kijátszása céljából alkalmazott a nevezett lapok felelős szerkesztői állásába olyan személyeket, akik megfelelnek a törvényes előírásoknak, s voltaképpen a sajtótermékek szellemi irányítását maga végezte – ez a törvényes út megkerülésének minősült, s annak ellenére, hogy az említett lapok „közleményei konjunkturalisan hozzá simulnak a mai viszonyokhoz”, a belügyminiszter mindhárom sajtótermék megjelenését és terjesztését megtiltotta, valamint a tilalom ellenére megjelenő lapok elkobzását, illetve megsemmisítését helyezte kilátásba.

A Bethlen-kormány 1921 decemberében az 1920:VI. tc. alapján a kivételes sajtórendészeti ellenőrzést megszüntette. A 10.501. M.E.sz. rendelet hatályon kívül helyezte azon szabályok egy részét,¹⁹ amelyeket a kivételes sajtójogi felhatalmazás alapján alkottak, felszámolva a Teleki-kormánynak a fakultatív cenzúra alkalmazására vonatkozó törekvéseit. Változatlanul fenntartották azonban az előzetes cenzúrát, az egyes belföldi és a külföldről érkező sajtótermékek megrendszabályozását elősegítő jogokat, egészen 1922 júniusáig; június 26-án ugyanis a kormány rendeleti úton szüntette meg a kivételes hatalmat, noha nem teljes mértékben, mert bár a 6.310/1922. M.E. sz. rendelet – a korábbi, 1912: LXIII. tc. 1. §-ában foglalt felhatalmazás alapján – jogerősen hatályon kívül helyezte a kivételes hatalmat, ezt egy, a Nemzetgyűlésben megszavazott törvénnyel „megfűrták”. Igaz, ez csak oly módon történhetett, hogy a szóban forgó jogszabályt nem kifejezetten a kivételes hatalom restitúciójára készítették, hanem általánosságban a közterhekről és fedezendő állami kiadásokról szóló, mindössze fél évre előirányzott költségvetési törvény (1922:VII.) 6. §-ába foglalták. E szakasz első bekezdése felhatalmazta a kormányt a kivételes hatalom alapján kibocsátott rendeletek további ideiglenes hatályban tartására, szükség esetén kiegészítésére és módosítására azzal a megszorítással, hogy amennyiben a minisztérium e rendeletek tárgyában, amelyeket a fenti törvény hat hónappal terjedő hatálya után is érvényben akar tartani a törvény életbelépésétől számított négy hónapon belül törvényjavaslatot a Nemzetgyűlés elé nem terjeszt, úgy a bennük foglalt intézkedések a költségvetési törvény lejártának napján elvesztik érvényességüket. Az 1922:XVII. tc. szövegezői persze az imént ismertetett bekezdés szigora ellenére biztosították a jogi kibúvót a kormány számára. Az említett 6. § harmadik bekezdése ugyanis felhatalmazta a kormányt arra, hogy a békeszerződés végrehajtása vagy a békeszerződés egyes rendelkezései következtében előállott helyzet rendezése céljából szükséges intézkedéseket a háború esetére vonatkozó kivételes hatalomról szóló törvények által megszabott keretek között rendeleti úton fogalmazza meg. Sajtókérdésben törvénytervezet 1922 folyamán ugyan nem keletkezett – a Tomcsányi Vilmos Pál igazságügy-miniszter által kidolgozott s 1921 júniusában a minisztertanács elé terjesztett törvényjavaslat a sajtóról szóló 1914:XIV. tc. egyes rendelkezéseinek ideiglenes módosításáról és kiegészítéséről megrekedt ezen a szinten, s egy sajtóankétot leszámítva nagyobb nyilvánosság elé nem került,²⁰ mégis a magyar királyi minisztérium így is talált megoldást, hogy a törvény rendelkezéseit betartsa; olyan büntetőnovellát terjesztett a Nemzetgyűlés elé, amelyben a sajtóra vonatkozó egyes kérdések is helyet kaptak.²¹ Így módon továbbra is érintetlenek maradtak a sajtóra vonatkozó, az egyes belföldi lapok

megjelenésének és terjesztésének eltiltásáról, valamint a külföldről érkező sajtótermékek szabályozásáról szóló rendelkezések.

Látható tehát, hogy ez a felemás megoldás milyen jogi „bravúrok” bevetéséhez vezetett. Egy nemzetgyűlési beszédében²² Rakovszky Iván elmondotta, hogy a politikai viszonyok nem tették lehetővé azt, hogy a háború esetére szóló valamennyi jogszabályt hatályon kívül helyezze a kormány. Ő azonban mint belügyminiszter (1922. június 16-ától) éppen ez okból vette revízió alá a kivételes hatalmon alapuló, a belügyi tárca ügykörébe tartozó rendeleteket, s kiválasztva közülük az állami érdekből továbbra is fenntartandókat, ezeket törvényjavaslat formájában a törvényben megállapított határidőn belül a Nemzetgyűlés elé terjesztette. S bár ezt a javaslatot hamarosan visszavonta, s másikat készített helyette „a megváltozott viszonyoknak” megfelelően, kétségtelen, hogy végső soron a törvény betűje szerint járt el; annál is inkább, mert ugyan tehetett-e ő arról, hogy ez utóbbi indítványt a Nemzetgyűlés sokáig nem tűzte napirendjére. Rakovszkynek a törvényhozó szerv előtt elhangzott véleménye tulajdonképpen elfogadható, annál is inkább, mivel csak általánosságban fogalmazott: „a kormány tekintettel arra, hogy ez idő szerint sem lehet a társadalom rendjének s a köznyugalomnak veszélyeztetése nélkül a sajtó korlátozásától eltekinteni, felelőssége tudatában nem jutott eddig abba a helyzetbe, hogy a ... kivételes rendelkezést hatályon kívül helyezze”.

A belügyminiszter – s személyén keresztül az egész kormány – sajtóügyben gyakorolt jogköre tehát a húszas években is a kivételes helyzetekre alkalmazható jogszabályokon nyugodott. A minisztérium arra az álláspontra helyezkedett, hogy mivel – amint az az elmondottakból is kitűnt – a kormánynak a sajtóval kapcsolatos fentebb vázolt jogköre szilárd törvényes alappal rendelkezett, ezért a kivételes törvényeknek erre vonatkozó intézkedései továbbra is érvényesek maradtak. A sajtóosztályt (amely a belügyminiszterrel szorosan együttműködve gyakorolta a sajtóval kapcsolatos jogokat), s rajta keresztül az egész minisztériumot azonban számos olyan irányú támadás érte, amely megkérdőjelezte a sajtóosztály működésének célját: gyakorta hangzottak el olyan vádak, amelyek szerint a sajtót érintő kérdésekben a kormányzat elsősorban a saját hatalmi pozíciójának érvényesítését, nem a közérdeket helyezi előtérbe. Bethlen miniszterelnök többször szólalt fel a kormány védelmében. Saját bevallása szerint²³ valóban volt arra példa, hogy személyesen szólította fel a belügyi tárca vezetőjét, hogy bizonyos lapok megjelenését tiltsa be vagy némelyek kolportázsjogát (utcai terjesztés joga) vonja vissza. Többek között sor került a „Vasutas”, a „Földmunkások Lapja” és „Az Újság” betiltására, valamint a szociáldemokrata politikai napilap, a „Népszava” terjesztésének megakadályozására, időnként egyes példányainak elkobzására.²⁴ Ugyanakkor a miniszterelnök meggyőződéssel állította, hogy a korlátozások sohasem azért léptek életbe, mert az illető lap a kormányról vagy annak működéséről nyilatkozott volna elítélőleg, hanem a nemzet általános érdekeinek védelmében. Ez a kijelentés azért nem fogadható el ilyen egyértelműen. Hiszen például a „Szegec” című politikai napilap betiltására pontosan a kormányt sértő cikkek miatt került sor.²⁵ A lap egyes vezércikkei személyesen a miniszterelnök ellen indítottak támadást (Bethlent a szerb kormányfőhöz, a szélsőségesen nacionalista Pasicshoz hasonlították), a kormány egészét pedig panamázással vádolták. A sajtótermékben szereplő kijelentések a miniszterelnököt olyannyira feldúlták, hogy a belügyminisztert egyenesen utasította a lap betiltására, s a további szükséges lépéseket a maga hatáskörében tette meg. A „Magyar Hírlap” c. politikai napilap utcai terjesztési

jogát hasonló okokból vonta meg a belügyi tárca vezetője a miniszterelnökségi sajtóosztály kérésére: a munkanélküliek által szervezett kormányellenes tüntetést ismertető közleményt tartalmazó lappéldányokat ingyenesen osztogatták „izgalomkeltés” céljából.²⁶ Bethlen már idézett kijelentését – amely, mint láthattuk, tényekkel cáfolható ugyan – más adatok részben mégis igazolják. Több alkalommal találkozunk ugyanis olyan miniszterelnöki vagy a sajtóosztály vezetője által kiadott utasítással, amely a betiltás elrendelése vagy a kolportázs jog megvonása helyett pusztán figyelmeztetést tartalmazott – igaz, hogy csaknem minden esetben „egységes párti”, szubvencionált vagy legalább a kormány politikáját támogató sajtóorgánumokról van szó. A „Pécsi Est” c. lap például „a kormány politikája ellen irányuló hangjával messze eltávolodott attól a hivatástól, melyet „egységes párti” lapnak beülnie kell. A kormánypárt a kebelében felmerült ellentétet nem azért egyenlítette ki, hogy azokat sajtóorgánumai ismételten előráncigálják, és >kiszínezve, az egységes hangulatot újra megbolygassák<.”²⁷ „Kormányt támogató lap jellegével hasonlóképpen össze nem egyeztethető az >Orosházi Újság< eljárása sem. Olyan kritikát mond a népjóléti miniszter működéséről, amely szélsőséges ellenzéki újság hasábjain is feltűnést keltene...”²⁸ A sajtóosztály vezetője, Ángyán Béla az utóbbi lap számára újabb hasonló esetben a kormány anyagi támogatásának megvonását helyezte kilátásba. Az ellenzéki lapok közül a korábban már átmenetileg betiltott „Világ” c. politikai napilapot kímélte meg a kormány az ismételt kényszerű szüneteléstől. A honvédelmi miniszter ez irányú javaslatát a sajtófőnök azzal hátrította el, hogy „a >Világ< általános politikai magatartása természetesen határozottan destruktív jellegű, az emiatt való megtorlás alkalmazása azonban politikai szempontból egyelőre nem látszik kívánatosnak.”²⁹

A Bethlen-kormány a húszas évek derekán ragaszkodott a maga kivételes hatalom biztosította diszkrecionális jogköréhez, amely – mint azt a kormány tagjai jó néhányszor hangoztatták a Nemzetgyűlésben – sok esetben több oldalról is támadhatóvá tette a kormány sajtópolitikáját. A szociáldemokrata képviselők részéről az egyes szociáldemokrata és szakszervezeti lapok betiltása s a túlzott szigor alkalmazása volt napirenden, a kiscgazdapárti vezetők nagy része viszont a kormánynak a destrukcióval szembeni gyengeségét, a forradalmi sajtóval való teljes leszámolás hiányát róta fel Bethlennek³⁰, míg az ellenzéki lapok általában a kormánypárti sajtó szubvencionálását vetették a miniszter szemére.

Kétségtelen, hogy a húszas évek közepén, amikor a belpolitikai gondokat az országra kívülről nehezedő nyomás csak fokozta, nem volt könnyű az Egységes Pártnak gazdasági, politikai, ideológiai egységet létrehozni. Ez tulajdonképpen csak átmenetileg és felemás módon sikerült. Bizonyos, hogy egy átfogó konszolidációt kialakító kormánynak egyszerre többféle követelésnek kell eleget tennie. De éppen ezért a legfelsőbb szintű végrehajtó testület nem engedhette meg magának, hogy – legalábbis a nagy nyilvánosság színe előtt – az egyik oldalon mindent eltűnjön, sőt támogasson, míg a másik oldalon mindent üldözzön. S nem tehette ezt meg már csak azért sem, mert – mint Bethlen azt oly találóan megfogalmazta – „sohase lesz ez országban egy kormányzat állandóan tartható amellyel szemben a jogtalanság és igazságtalanság vádja fenntartható és bebizonyítható”.³¹ S ha maga Bethlen, miniszterelnöksége idején ezt nem is tartotta eléggé szem előtt, épp az ő példáján látható, hogy a történelem ezt a tételt igazolta.

Jegyzetek

- 1 Az 1912:LXIII. tc. 11. § és az 1916:IV. tc. 6. §; Magyar Törvénytár (M.T.T.) 1912., 1916.
- 2 Magyarországi Rendeleték Tára (M.R.T.) 1919.
- 3 5.483/1914. és 12.001/1914. M.E. és I.M.E. sz. rendeletek; M.R.T. 1914.
- 4 9.223/1920. M.E.sz. rendelet a Sajtótájékoztató Miniszterközi Bizottság szervezéséről és működéséről; M.R.T. 1920.; 1.616/1921. M.E.sz. rendelet a kivételes sajtórendészeti ellenőrzés korlátozásáról (M.R.T. 1921.) s ennek végrehajtási utasítása.; Országos Levéltár (OL) K 66. Küm.ir.1924. II-2.
- 5 *Bellér J.*: A sajtórendészeti ellenőrzés alakulása az első világháborút követő években (1919–1921). Kézirat.
- 6 1914:L., 1915:XIII., 1916:IV., 1917:VII. tc.
- 7 1912:LXIII. tc. 1. § 2. bek.
- 8 1920:VI. tc.; M.R.T. 1920.
- 9 1921:XXXIII. tc. Életbelépett 1921. júl. 26.
- 10 1912:LXIII. tc. 11. § 1–5. bek.
- 11 1922–27. évi Nemzetgyűlés Naplója (Ngy. N.) 62. ülés 1922. nov. 29.; VI. k. 29.; Vázsonyi Vilmos interpellációja.
- 12 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 299.sz.
- 13 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 299.sz. 7354/VII.
- 14 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 299.sz. 24123/VII.
- 15 1922–27. évi Ngy. N. 93.ü. 1923. jan. 31.; IX.k. 260–262.
- 16 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 1415., 936., 1037.sz.
- 17 „Budapesti Közlöny” 1920. 197.sz. – 38.652/VII./1920. B.M.sz.
- 18 1914:XIV. tc. 17. §.
- 19 5.483/1914. M.E. (12.001/1914. I.M.E.), 5.499/1919. M.E., 9.222/1920. M.E., 9.223/1920. M.E. és az 1.616/1921. M.E.sz. rendeleteket helyezték hatályon kívül.
- 20 OL K 27. M.T.jkv. 1921. jún. 14. 1.P.; O.L. K 26. M.E.ir. 1921. V.t. 5483.sz.
- 21 A módszer nem volt új; az első magyar büntető törvénykönyv, a Csemegi-kódex (1878:V.) tartalmazta az akkor érvényes sajtótörvény (1848:XVIII.) szabályai közül a sajtó útján elkövetett bűncselekmények és a sajtóeljárás kérdéseit, a maga hatáskörébe vonva azokat. Az új büntetőnovellát csak 1928-ban fogadta el a Képviselőház.
- 22 1922–27. évi Ngy. N. 404.ü. 1925. máj. 6. – XXXI.k. 348.
- 23 1922–27. évi Ngy. N. 543.ü. 1926. máj. 4. – XLII.k. 288.
- 24 1922–27. évi Ngy. N. 16.ü. 1922. júl. 8. – I.k. 400.; 52.ü. 1922. szept. 16. –; IV.k. 445.; 423.ü. 1925. jún. 8. – XXXIII.k. 117.; 447.ü. 1925. okt. 28. – XXXV.k. 228.
- 25 OL K 26. M.E.ir. 1925. V.t. 1864.sz.
- 26 OL K 26. M.E.ir. 1926. V.t. 1651.sz.
- 27 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 2922.sz.
- 28 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 3127.sz.
- 29 OL K 26. M.E.ir. 1923. V.t. 1591.sz.
- 30 Bethlen szerint ekkor, 1926 tavaszán már nem lehet olyan szigorral eljárni a forradalmi sajtó ellen, mint ahogyan akkor, 1919 végén szükséges lett volna.
- 31 1922–27. évi Ngy. N. 543. ü. 1926. máj. 4. – XLII.k. 290.o.